

„A TERMÉSZET” előfizetési ára mellék-
lapjával, a „HALÁSZAT”-tal együtt :
egy évre 6 korona.
Csupán a „Halászat” egy évre 3 korona.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik :
DR. LENDL ADOLF
és
csikszentsimoni és ernyesi
LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

TŰNŐDÉS.

Ha örvöng a vezuv, ha forr benn a láva
S felolvad tüzeben a sziklák gyémántja,
Ha bőszülten feldörg — eget-földet rázva,
Menydörgő szavával az égbe kiáltva!
S felhangzik mélyéből a pokol moraja,
Hogy megindul tőle az Isten haragja:
Vajjon akkor szenved, valami fáj neki
S a gyehennák nyelvén átkait szórja ki?!

Ha forrong a tenger s morajlik a habja,
Felordít rémesen roppant indulatja,
Ha fekete vizén bolygó árnyak lengnek,
Rejtelmes mélyéből sikoltások kelnek
S vonaglik a teste — a tajtéka ömlik,
Kiszórja méhéből minden igazgyöngyit:
Sír akkor a tenger, örvöng fájdalmában,
Nem lel vigasztalást Arion dalában?!

Ha sóhajt az erdő, megrezdül a lombja
S ingó koronáját a villám sodorja,
Ha rejtelmes ölén szilaj visszhang támad,
Mintha megörjülne szívében a bánat
S elbődül mélyében az erdők szelleme —
Fekete felhőkkel lesz az égbolt tele:
Mi leli az erdőt, mi bántja a lelkét,
Miért ontja-zúgja rémitő keservét?!

Ha szótlan a puszta, ha elhal sóhaja
S nem csendül felette pacsirta szózata,
Ha lefut a rengő délibáb öléről,
Kicsordul a könye virági szeméből
S halvány pára lebben kifakult egére,
Mint a tömjén füstje fényes oltárképre:
Mi leli a pusztát, mért borul el arca,
Tengernyi virága szirmát mért hullatja?!

Ha sápadt a menybolt s kifakul lilája,
Verőfényben úszik nefelejts viránya,
Ha hullik-hulladoz csillagékessége,
Harmatkönyvét ontja a fekete földre
S aranyhidat épít tündérek hadának,
Nyitogatja keblét sok múltó virágnak:
Mily érzés lehet az, ami akkor támad —
Szerелеm, fájdalom, amely szerte arad?!

Szemem ha tévelyeg s káprázatba réved,
Behúnyt szemű éjnek titkaiba mélyed
És a végtelenben felragyog a csillag,
Amely ép úgy elmúl, mint a hulló harmat:
Hová lesz a fénye a futó csillagnak?
Hol a temetője az égi hamvaknak?!. . .
Fenséges, mély titok borul a világra,
Szomorúfűz lombja a mulandóságra.

Lakatos Károly.

A keletről nyugatnak tartó vándorlás „törvénye“.

Az ember természetében gyökeredzik, hogy mindenféle jelenségben a törvényszerűséget keresi. És az a furcsa, hogy minél kevésbé szabályszerűek holmi természeti folyamatok, annál inkább igyekszik az ész bennük szabályszerűséget fölfedezni. A legbonyolultabb valami az időjárás; össze-vissza hány minden rendet és azt küldi a nyakunkra, amit semmiképen sem vártunk és épen olyankor, mikor eszünk ágában sem volt. Már pedig épen az időjárást igyekszik szabályok közé szorítani a nép, amint a sok meteorologiai parasztreghula bizonyítja. Talán épen csak azért is törvényt akar róla, mert olyan bolondos a hideg meg a meleg, az eső és aszály, a szél és szélesönd váltakozása, mint a montekarlói játékasztalok játszmái, melyeket, miként tudva vagon, szintén ezer éles elme foglalt már „biztosan beváló“ szisztémákba. Pedig csak az az egy bizonyos bennük, hogy a banknak okvetlenül nyernie, a publikumnak pedig veszítenie kell.

Hát majdnem ilyen összevisszaságban megy az élő szervezetek, már t. i. az állatok és a növények ide-oda vándorlása, vagy talán helyesebben mondva: az élő lények ide-oda hurezoltatása a földgömbön. Mert bizony jó részüket maga az ember hurezolja szanaszét, hajón, kocsin és vasúton.

A hajók és vasúti sínek ép úgy szállítják az árúkat a ó-világból az újba, mint az új-világból az ó-világba. Ép úgy szállítanak északról dél felé, mint délről észak felé. Nagyon természetes tehát, hogy az

élő lényeket is nem egyetlenegy irányban hurezolja el, hanem szanaszét a szélrózsa minden irányában.

Csak egyes állatfajok évenként való rendszer vándorlásának van határozott iránya: a vándormadarak nálunk ősszel délnek, tavasszal pedig északnak tartanak. De mi ma nem ezekről a rendszeres vándorlásokról, hanem az állatfajoknak bolygónkon való szétszivárgásáról szólnak.

A XIX. század első felében a természetfilozófusok már arról voltak meggyőződve, hogy az állatfajok elterjedésének határozott törvénye van, mely világtájak szerint intézkedik. Nevezetesen fölállították azt a tételt, hogy a szerves fajok csak kelet felől nyugat felé terjeszkedhetnek sikerrel. Előfordulhat ugyan ellenkező irányban való vándorlás is, de az ilyen szervezetek — az illető filozófusok szerint — kihalnak. Schleiden a negyvenes években értekezést irt erről a tárgyról és számos adatot halmozott össze, hogy ennek a törvénynek valódi voltát bebizonyítsa.

Kiterjesztette még az emberi népekre is és azt mondta, hogy a népvándorlások mindig csak akkor jártak az illető népekre előnnyel, ha keletről nyugatnak tartottak. A nyugatról keletre vándorló népek ellenben nem bírtak boldogulni.

Ez a hit a kelet-nyugati vándorlás egyedül boldogító voltában még ma is uralkodik a könyvekben. És épen azért tartom alkalomszerűnek, hogy vele foglalkozzunk, mivel épen néhány hó előtt is hivatkoztak rá előkelő amerikai bűvárok; sőt Európában, Németországban, pályadíjas munka is jelent meg, mely fönnen hirdeti, hogy a rovarfajok, melyek Európából kerülnek Amerikába, ott bol-

Az égő tanya.

— „A TERMÉSZET“ eredeti tárczája. —
Irta: Boér Miklós.

ki csak a magyar Alföld híres tanyáit ismeri, annak fogalma sincs arról, hogy milyen az erdős-bérczes vidékeknek egy-egy, az anyaközségtől távol fekvő parasztagazdasága. Egészen más a környezete, az alakja, a népe és népének jelleme. Amott a szilaj, rakoncziatlan természet nyilatkozik meg mindenben és mindenütt; itt a csöndes borongás, az erdők csodás költészete. Ott eszeveszetteen nyargal a süvöltő szélvész a nagy rónaság fölött s az útjába álló semmiségeket (hatalmas asztagok, kazlak, csűrök, pajták és félszerek azok különben) vad kedvteléssel kavarja fel, tépázza meg és szórja szét; itt mély bűgással, nyögéssel, vergődve száll át a bérceken, melyek méltóságos nyugalommal az isteni erőnek e pajzánkodását észre sem veszik. Csak a titokzatos, rejtelmes mély völgy jajdul föl olykor, ha felséges kebelébe durván markol a dühöngő orkán és villámstorok pattognak a vén sziklabérczek aczélbarna testén...

És mennyi költészet, természeti bűbáj, lelket álmokba ringató ragyogás veszi körül a községtől vadonba szakadt tanyát és az ott pásztorkodó földművelő népet! Átöleli a zúgó nagy erdő örökös suttogásával, rejtelmesen tovaillanó testetlen árnyaival, dalos madaraival, pajzánkodó állataival. A nagy tisztás, melyen a tanya épületei úgy emelkednek, mint megannyi óriás kucsmagomba — rendetlenül szét-szórva — ritkán mutat valami nagy elevenséget. A tanyai élet alkalmazkodik a környezethez: nyugodt, csendes...

Ha a hajnali szürkület szétfoly az erdő fölött s a fülemle utolsó trilláit zengi a sűrű berekben, a juhakolból kiszáll az elsőnek fölébredt báránka nyugtalan mekegése. Megérezte már-már a keletről közelgő Napisten szemsugarának varázsát. Eleven természete megúnta a sötétséget; ott ólálkodik az akol szűk nyílásánál, hogy e csodálatos nagy hatalomnak sugarakban szétszűrődő testéből az első életadó falatot mohón lenyelje. Pajzán öröme gyúl s tánczra szökik apró lábaival, buta fejét pedig odanyomja az akol ajtajához, hogy kifeszítse azt sarkaiból és szaladjon, ugrándoza szökéljen az érkező, mindent éltető fény elébe... Az állatok a napsugarak misztikus zenéjére tánczolnak. Ha azoknak csodás szímfóniái nem zsonganak a légben, ha nem szívhatják magukba e titkos zene mámorát, ha meg nem részegülnek attól: elbágyadnak s aluszékonyan bandukolnak, vagy kedélytelenül álomra hullanak... Mikor a napsugarak, mint millió és millió aranyhúr, megrezdülnek a légben, átfolynak az erdő fölött, leszűrődnek a zöld lombátor apró nyílásain az erdő talajára: egyszerre ritmikus mozgásra ébred minden parány; az erdő egész társadalma megbomlik a pajkos jókedvtől. Lármás dalra gyujtanak a madarak, ezer tarka pillangó tánczol a színes virágokon; zümmögnek, zúgnak, pattognak a bogarak s az egész természet roppant szentegyháza egy illattal megtelt, zengő bálteremmé változik...

A tanya első eleven gyermekének fölsvalkodására a borjúk válaszolnak az istállóból s egy-egy juh béget a félszer alól... A boczik keservesen nézik azt az áthidalhatatlan tét, mely elválasztja őket a tehenektől; megnyaldosák szájuk szélét, előre nyujtják buta fejüket s rábódítnek haragosan a nyugodtan kérődző anyákra... Hiába minden lázongás! Oda vannak lánczolva a jászol gerendájához s csak távolról csapódik át az ínyesiklandozó tej-illat feléjük.

dogulnak ugyan, de az Amerikából Európába kerülők itt nem prosperálhatnak.

Ez a kérdés most már gyakorlati fontosságra jutott, mert épen a káros rovarok, egyéb állatok és gombák behurczolása Európába az amerikai kontinens felől fenyeget bennünket legjobban; és épen e miatt tisztán kell keresztüllátnunk az ellentétes érdekek hálozatán.

A stettini kertészeti egyesület pályadíjjal koszorúzta meg Krüger Lipót „*Insektenwanderungen*“ című 174 oldalas munkáját, mely 1899-ben jelent meg és melynek az a tendenciája, hogy az amerikai provenienciájú élő növényi produktumoknak ellenkezés nélkül való bebocsátást eszközöljön ki a német birodalomba.

A szerző többi közt azt állítja, hogy az amerikai Egyesült-Államokból káros rovaroknak Európába való behurczolása tulajdonképen semmi veszedelmet sem involvál, mert Európa és Amerika klimatikus viszonyai annyira eltérők, hogy az úvilágból esetleg hozzánk hurczolt bogárság itt Európában nem bir meghonosodni és elszaporodni. Okoskodásának koronáját teszi föl, mikor azt mondja, hogy eddig egyetlenegy gazdasági tekintetben jelentős rovart sem hurczoltak be Amerikából Németországba! Az ember csakugyan elcsodálkozik, ha ilyesmit olvas.

E szerint tehát a *filloxérát*, melyről a nyolcz éves kis gyermek is tudja, hogy kártékonyága az eddigi emberi történelemben rettentőség dolgában unikum, olyan rovarfajnak kellene tekintenünk, melynek gazdasági tekintetben semmi jelentősége sincsen. És írják ezt Németországban, mely évtizedek óta küzd ez ellen a rovar ellen és csak sok millió márkára rúgó foly-

tonos áldozatok árán bir valamelyest védekezni. Azután az alma- és körtefák veszedelmét, a *vértetüt* (*Schizoneura lanigera*), mely e gyümölcsfáknak jóformán olyan ellensége, mint a filloxéra a szőlőnek, Európa, akárki akármit mond is, mégis csak Amerikából kapta. Ami ákáczaik *pajzstetve* (*Lecanium robinarium*), miként kiderült, szintén Észak-Amerikában honos, ahonnan az ákácza is származik.

Már ezek a példák is bizonyítják, hogy Amerikából máreddig is kaptunk olyan veszedelmes káros rovarokat, melyeknek kártékonyágához képest az Európában honos káros rovarok merő ártatlanságok és hogy minden állítás, mely az Amerikából Európába való rovarbehurczolás veszedelmét nem létezőnek akarja tekinteni, az igazsággal homlokegyenest ellenkezik.

A *kolorádó-bogarat* is két ízben kellett irtani Németország krumplicsövényein, t. i. 1877-ben és épen rá tíz évre, 1887-ben. Szerencse, hogy ez a bogár vaskos, nagy állat és hozzá még nehézkes is. De hogy jól érezte magát Probsthain, Langenreichenbach és Dommitsch környékén és hogy el is birt ott szaporodni, azt abból a hivatalos apparátusból lehet megítélni, mely kiirtásához szükséges volt. Hogy kiirtása sikerült, ez épen annak a körülménynek köszönhető, hogy még az álcájának is földfeletti élete van és hogy szembetűnő nagy állat.

Már hogy az Egyesült-Államok klímája annyira elütő volna Európáétól, hogy az ottani állatok itt meg nem élhetnének, az tisztán mesebeszéd. Mert ha ez csakugyan állna, akkor megfordítva is kellene állani a dolognak, t. i. hogy az európai állatok, melyek az itteni klímához

Majd megrázzák mérgesen fejüket, mintha mondanák: Hej, nincs szabadság sehol e világon!.. Csak jönne már az a szép barna lány, aki előbb megsímogatja őket, megvakarja szügyeiket, megcsókolja nagy szemeiket s azután azt mondja:

— No, kis Rózsi, menj te legelőbb jóllakni. De azután ne akaratoskodj, mikor Józsi fülön fog, hogy: elég már!..

A szamár — a juh-vezér — is nagyot ordít az akolból, a kakas éleset kukorékol a félszer ülőjén s szárnycsapkodva néz körül bóbítás háremhölgyein, akik még mindig szárnyuk alá dugott csőrrel álmodoznak az édes kukoriczaszemekről. A gangos kakas azután nagyot nyújtózkodik, kiterjeszti szárnyait s beleröpül az ébredező világosságba... Ott van az igazi élet a fényben, pedig onnan leselkedik rájuk a szárnyas halál s az erdő sűrűjéből ott lepi meg őket a sunyi tolvaj, a lompos farkú rabló... A tanya udvarán még egyszer elkiáltja a hosszúra nyújtott ébresztőt, megcsattogtatja szárnyait s szörnyen bolondítja hiszékeny asszonyait, hogy valami jó falatot talált; annak adja, aki legelőbb oda tipeg az ő csalafinta beszédére... Röpködnek is egyenkint a jámbor tyúkok le az ülőről, ki a zöld gyepes udvarra, ahol a kakas föl-fölkap valami, nem is enni való dolgot s kotyog, mint a kotle a csibéknek, azoknak a bolond, hiszékeny jérezéknek... Tudom, hogy azután félrefordul s kikaczagja őket!.. A kendermagos, szép bóbítás jérece bezzeg oda sem ügyel a többire; szárnyal-lábal a tanyai kis ház ablakáig, felrepül annak parkányára s megkopogtatja az üvegtáblát. Benn megmozdul a szép Boriska s beczégető szeretettel szól ki kedvencz kis tojójához:

— Itt vagy már te arczátlan? Az elkezd kárálni s tempózik rettenetesen az ő kincsével, melyet minden reggel bead kedves gazdájának. Mikor kinyilik az ajtó, ügyet se vet Boriskájára, hanem fölugrik a puha ágyra s elhelyez-

kedik a meleg dunyhán. Az ám, ott tojik a kis „lotyó“ minden reggel egyet...

Most egyszerre megváltozik az egész tanya képe. A Boriska csicsergő nótája életre kelti az álmodozókat. A juhászbojtár, kampós botjával, résen áll az akol ajtajában, hogy no, mindjárt nagy lesz az öröm; mert a gazda sőt hint a szép gyepszőnyegre... Mint hosszú sávok, tarkítják a zöld udvart a lisztel kevert só-vonalak. Bégetve, tánczolva pajzánkodnak már a báránycsók a tanya udvarán, a juhnyáj is meg van fejve; azonnal indul a „sózásra“ s ki a legelőre. A kis béres el is indult már a tejelő jószágokkal; a jármos ökrök elő sem jöttek éjszakára s az egész vasárnapot az édes fűvű erdei legelőn töltik a legénybéresrel s csak este jönnek haza, itthon is pihenni egyet a holnapi munkára... Rövid idő alatt ismét esendes a tanya környezete, csak a Boriska nótázása, a tyúkok kárálása és az erdő dalosainak édes csevegése hallatszik. A nagy lány a templomba készül s az egész napot a faluban tölti valamelyik jó rokonánál; ott mégis kellemesebb az ünneplés. Az öregek, szépen tisztába öltözködve, kiülnek az erdős környezet hűvös árnyékába s az „apjok“ előveszi a nagybetűs bibliát s fenhangon olvas: „Lukács evangyelioma, 11. rész. Krisztus tanítja az apostolokat imádkozni... stb.“ Az egész nap ünnepi foglalkozások között telik el. Csak a háziasszonynak van most is dolga; bizony, még ugyancsak forgozódnia kell a pattogó rózséláng körül, hogy jó vasárnapi ebéd készüljön. Nem is történik semmi nevezetesebb dolog egész nap az édes, csöndes kis tanyán.

*

Alkonyodik... A nap fényesen égő sugaraival hevesen visszatűz az erdős hegyekre. A tikkasztó hőségben minden állat és növény elbágyadt. A majorság pihegve, szárnyaszegetten tipeg szanaszét, vagy elnyújtózkodik a tanyai fák

vannak alkalmazkodva, nem bírának megélni Amerikában. Ámde a dolog úgy áll, hogy innen-onnan már igen tetemes része az európai káros rovaroknak kihurcolódott Amerikába és valamennyi nagyon jól érzi ott künn magát és szaporodik, meg terjeszkedik rettenetesen. Az észak-amerikai klíma tényleg olyan sokféle, hogy az európai összes klimatikus állapotoknak akadnak ott künn párjaik. A klíma dolgában a gombák sokkal kényesebbek, mint a rovarok és mégis azt látjuk, hogy még ezek is egyaránt megélnék ott és itt. Amerikából kaptuk a szőlő gomba-ellenségeit (az *oidiumot*, a *peronoszpórát*, *black-rotot*) a krumplicsallenségeit (*Peronospora infestans* és *Alternaria solani*). Európából Amerikába szintén kivándorolt sok gomba-ellensége a kultúrnövényeknek és azt látjuk, hogy mindezek azonképen mint a filoxéra, vértetű, sok pajzstetű, hesszeni légy stb. stb., ép úgy garázdálkodnak a tengeren túl, mint itthon minálunk. Az az állítás tehát, hogy az amerikai klimatikus viszonyok közt magukat jól érző állatok és növények az ó-világban nem bírának megélni, ismételjük, egészen a levegőből kapott és csak az a bámolni való az egészben, hogy akkor, amikor a mindennapi tapasztalat kézzel fogható módon épen az ellenkezőt bizonyítja, mégis akadnak még emberek, akik az efféle koholmányokat elhiszik. Amerikának tehát épen olyan érdekében áll az európai gazdasági ellenségek behurcolása ellen határain őrséget fellálítani, mint ahogy Európának érdekében áll ugyanezt tenni Amerikával szemben.

Már most térjünk át tüzetesebben a keletről nyugat felé vándorlás „törvényére”. Van-e ilyen törvény? Vagy vannak-e olyan jelenségek, melyek alapján ilyen „törvény“-ről komolyan lehet beszélni?

Tényleg vannak olyan adatok, melyekből, ha az ellenkező adatokat nem veszi figyelembe, azt magyarázhatja ki az elfogult és felületes elme, hogy az élő szervezetek terjeszkedése csak keletről nyugatra irányulhat. Ámde, ha az ellenkező adatokat is a mérlegbe vetjük, akkor az az állítólagos törvény szétfoszlik, mint a kőd a napfénytől. Vegyük csak az ember elterjeszkedését a földön. Azok a népvándorlások, melyekről a mi történelmünk följegyzések alapján szól, igaz, nagyrészt keletről jöttek. Vagyis: Európa népessége Ázsiából jött Európába. Csakhogy ezt az egy tényt az egész földgömbre kiterjeszteni igazán furcsa logika. Az egészben annyi az igaz, hogy az emberfaj valószínűleg Ázsiában, valahol a Himalája közelében, vagy tőle nem messze keletkezett. Mikor már annyira elszaporodott, hogy szűk lett eredeti hazája, a kényszerűség rávitte a vándorlásra. Vándorolt azután nemcsak nyugat felé, hanem a szélrózsa minden irányában. Vándorolt kelet felé is és benépesítette a mai Kínát, Japánt, Szibéria keleti vég-széleit, sőt a mongol faj átvándorolt az amerikai kontinensre is és átfurmálódott indián típusú, északon tisztábban megmaradva mongolnak, a valószínűleg később átszarmazott eszkimók alakjában. A japánok az ázsiai szárazföldről vonultak mai hazájukba. Már pedig ezek a vándorlások tisztán nyugatról keletre, tehát az említett törvényt el-ellenkező irányban történtek meg és mégis tagadhatatlanul sikeresek voltak, mivelhogy úgy a kínaiak, mint a japánok és az amerikai indiánok évezredek óta boldogultak hazájukban és speciális kulturális viszonyokat is teremtettek.

(Polyt. köv.)

Sajó Károly.

árnyékában. Az erdő madarai nem tudnak dalra hevülni; valami erős hatalom leszorított minden hőséget a földhöz, amelyből szintén áradozik a melegség s e szokatlan állapot a máskor hűs erdő lakóit megzavarta. Nem tudják, hogy mi a bajuk s bágyadt testükben valami érthetetlen változást éreznek. Fáradtak, lomhák, betegek... A hegyi lakók előtte légköri változás egy közelgő nagy vihart, égiháborút, jégesőt jelent. Ezt az állatok is előre megérik s a csordákban, nyájokban legelésző jószágok nyugtalanok s a közelben lévő akolba húzódnak, vagy istállójukba haza „bogaraznak”. A bogarazó szarvasmarhák a népdalban is záport jósnak:

„Bogázzik a Csákó,	Záport önt a felleg,
Bogázzik a Bojtos;	A hambár megázik;
Az én babám kendője:	A rózsám kis kertjébe:
Tulipántos, rojtos.	Lilium virázzik...”

De vannak ám a hegyi lakóknak az állatokon kívül más viharjelző természeti jelenségeik is... Az erdő ilyenkor távolról tompán zúg, morajlik; a mély völgyekből ködgomolyok emelkednek; az erdőből átható erős illat folyik szét, a *leveli békák* a lombos fákról kiabálnak; a hegyi patkok mentén a szitakötők, szunyogok s más röpködő bogarak seregestől nyugtalanok stb. A természet talán az ő érzékenyebb szerveiknek adta meg azt a tulajdonságot, hogy nagyobb jelenségeinek készülődését, közeledtét jól előre felfogják, megérezzék...

A nap már nem látszik a tanya udvaráról régen, de a nyugati égbolt peremének piros sávjai még mindig arról tanuskodnak, hogy nem bukott alá a föld körének tulsó ívébe. De azért már esteledik. Az erdőség mély völgyei elsötétülnek, a madarak rendre-sorra teljesen elnémulnak s a zöldlombú fák védő sátra alatt pihenésre ülnek. A füle-

müle csattog egyet-egyét a berekben s szörnyű ellentétül az ő édes trilláinak — a tavi békák koncertje zengi be a tanya környékét, a mely még egynéhány percze ismét megélnékül. Hazajöttek a jószágok; mindenki végzi kötelességét s azután bágyadtan álmra dől...

Az erdő távoli zúgása percze-percze hangosabbá válik; a bérezeken pillanatonként kigyúl az ég tűzostora s fehér fénybe vonja a fekete erdőt. A rejtelmes lombzúgás jelzi, hogy a szél is megérkezett; előre kergette a távol morajló vihar. A tompa zúgásba most már hatalmas dörrenések hosszú bűgása vegyül s alig egy negyedóra alatt az orkán bömbölése riadozik át a rengetegen. A pokoli sötétet az egyre pattogó villám világítja meg rémesen s akkor esodálatos színekben látjuk tolongani a Jupiter Pluvius habos foszlányokban kavargó felleg-toilettejét. Felséges és rettenetes kép ez!...

Egyszerre nagy esőcseppek hullanak a fák leveleire s néhány pillanat alatt zuhogó zápor, fellegszakadás vad áradata lepi el az egész környéket. Nagy lángostorokban esattognak a villámok, az örült orkán vadul tánczoltatja az erdő óriás fáit s a kis hegyi erek szilaj rohanással jajgatva, sírva törtetnek a mély völgy ölébe. Az Isten bős haragja ítéletet tart a nagy, a végtelen természet egy kis csücskében... Azt hinné a parányi ember, hogy az egész világ tudomást szerez a természet e rettenetes csatározásáról s pedig — néhány kilométer távolságban — a kék ég mélységéből szeliden mosolyog a hold s poétikus fénybe vonja a virággillatos mezőt, az alvó falut s a lágyan sutogó erdő-ségeket...

Most hatalmas lángkigyó hasítja át a levegőt, óriás dörrenés riadozik nyomában, fojtó kényszag terjeng a környezetben s egy pillanat alatt tűznyelvet öltöget a tanya... A boldogság szelid kis tanyája ég!... Benn lámpa világol és — imádkoznak...

A sárkány.

Regevilágunk legiszonyúbb réme, a gyermeki szív legfélelmesebb szörnye a sárkány... Az alvó gyermek előtt egész borzasztóságában megjelenik, fölszigázott képzelete még az állat feneketlen torkából kiáradó tüzes lehelet kénkő-szagát is érzi s elrémíti az erdőrengetegek fáit földreterítő ama rettenetes szél zúgása, mely a napot is elsötétítő hétfejű sárkány érkezésekor szokott támadni. Azzal a mesével ringatta álomba dajkája, hogy: Egyszer a várost megszállta a hétfejű sárkány s hatalmába kerítve a kutat, csakis akkor engedte meg a lakosoknak, hogy abból vizet merítsenek, ha előbb egy hajadon leányzót adtak neki... Mit volt mit tenni, minden nap kellett adni egy lányt, nehogy szomjan pusztuljanak. Így ment a dolog, mignem egy „szép napon“ arra ébredt a város, hogy az egyetlen gyönyörűsége királylányon kívül a „drága készlet“ immáron elfogyott. Húzták-halasztották a dolgot, ameddig csak lehetett. Már három napon át nem kaptak vizet s csaknem szomjan veszték... Ekkor a sárkány rettenetes dühbe borulva, iszonyatos szélvetszt és jégesőt támasztott — betört a palotába s ott a szépséges királyleányt felkutatva, megragadta s hetedhét országon túl levő várába száguldott

A tanya cselédsége eszeveszetten ordítózik; az okosabb béres kieresztgeti a szarvasmarhákat, melyek bömbölve menekülnek az iszonyatos kép elől az erdőbe; kinyitja a juhakol ajtaját, gyorsan kitereli onnan a bárgyú állatokat. Ezek nem futnak el; megállanak a tanya udvarán s nagy szemeket tágra nyitva bámulnak a piros lángokba... Ott áll a tanya gazdája és kicsi családja is. Tehetetlenül nézik a haragos istennyila borzasztó művét; hallgatnak és sóhajtoznak...

A villámstorok egyre pattognak; egymásután három-négy röpi a lángokba s átfúrva az izzó zsarátnokot, örülden nyargal át a vén föld testén s talán az egész végtelenen...

A lakóház is ég már... A tanyát körülölelő erdő fái pattogva lángolnak. A tűz rémesen lobogó lángoszlopaitól a madarak is megrészegülnek; beleszapódnak a szikrákkal gomolygó füstbe s szédülve hullanak a tüztengerbe... Az udvaron a majorság apraja-nagyja esatangol, itt-ott a fehér, tarka házi nyulak bukácsolnak s egy pár sündiszó me- nekül... A szamár a juh-nyáját őrzi s legelész az udvar gyepén, ahol a báránycák és boczik a félelmetől szilaján ugrádoznak...

A béres, aki egyedül képes e rettenetes pillanatokban gondolkodni, a többi cselédséggel a lakóház butorzatát és egyéb értékes tárgyait mentetgeti. Az utolsó darabokat szórja ki az ajtón, amikor Boriska fölvisit s menekülésre hívja fel... Késő már... Az égő ház, pattogó szikrákat szórva, recsegve-ropogva összemlik fölötté... A leány, mint a halálra sebzett őz rohan a rengetegnek. Aranyhaja szétbomolva úszik utána... A vihar tombolása megszűnt; a haragos fellegek eltűntek; szelid kék sátor borul ismét a borongó erdőre. A tanya gazdája, mintha egy rémes, iszonyatosan borzasztó álomból ocosodnék föl, rátekint az ezerszemű égre s fájdalmas zokogással felsóhajt: — Édes, jó Iste-

vele... A bánkódó apa fele királyságát és kedves leánya kezét igéri annak, aki a várost a rémitő sárkánytól megszabadítja s ki neki elrabolt „mindenét“ visszahozza... Nem sokáig várat magára a hős, megjelenik a feketével bevont városban s a gyászlobogós királyi palotában jelentkezvén, a nagy feladat teljesítésére vállalkozik. Elhengeríti a kútról a nagy malomkövet s megkeményítve szívét, a nyíláson át leereszkedik... Rengeteg erdőszélig ér — hét nap és hét éjjelen át megy benne, mialatt a „bűvös gyűrű“ és a „rozsdás kard“ birtokába jut, majd pedig az ezüst folyón és a vörös tengeren túl, melyeken borotva-hidak visznek keresztül, a kácsa-lábakra épített ingó sárkány-várakhoz ér, hol hörpente abból az erősítő báj-italtól, mely lúszezer óriás erejét kölcsönzi neki, az ezüst és aranyerdőn is túlhaladva, a sárkány-tanyán — az ércpalota előtt találja magát. Az érkező sárkány már messziről megérzi az „ember-szagot“... rémületes düh szállja meg, feneketlen torka négy mértföldnyire szórja a tüzes szikrát, szárnyesapásai zúgva terítik földre az erdő fáit. A szörny előre hajított buzogánya kiugrasztja sarkaiból a vaskaput. Megrendül a föld, nem rendül azonban meg a hős szíve, emberére talál benne a sárkány, biztos csapásai alatt iszonyú ordítással összeroskad... vonagló testéből kén gőzölög, kiömlő véreből hét mértföldes patak támad; torkából azonban kihullik az aranykules, melylyel az elátkozott ércpalotába nyit a hős és megszabadítva az elrabolt sok hajadon leányzót, a tömérdek kincessel és a gyönyörűsége királyleánnyal országra szóló diadalmenetben hazatér.

Gonosz dajka! e rémületes mesére vajjon ki tanított, melylyel ily félelembe ejtéd a szegény gyermeki szívet? Nemcsak a gyermek van megrémítve, félelembe esett meséjétől a dajka maga is: babonás szülőknek a leánya! Falujában hisznek a sárkányban még a meglett emberek is. Hitük szerint: „A kígyó, ha hét évig mocsárban tartózkodik, — a harscsa és csuka, ha tizenhárom esztendeig posványban él, — az öreg

nem! mondd meg, hogy most már mit csináljak én? A romok még egyre föl-föllobbannak s keserű füstgomolyok oszlanak szét a tikkasztó hőség után fölfrissült erdőben, melyben elül az élők nesze; csak valami sóhaj jár-kel a lombok között; talán a fák titkos szívverésétől rezdülnő lomb neszezése az, avagy a Driádok suttogása száll szét az éj rejtelmes kietlenjébe — sírón, panaszosan, a veszendő lelkek szavával...

kakas, ha száraz kútba esik: sárkánynya válik.“ Az ilyen sárkány azután a „garabonczos“ kiolvasására előjön s meghagyja magát tőle nyergeltetni s hátára kapva a félelmetes diákot, tova száguld vele sebesen, mint a gondolat; a garabonczos intésére azután fergeteget támaszt, farkával gyökerestől kitépi a tölgyet s dühöngő szélvész és jégesőt von maga után, útjában mindent elsöpör és a „Szerecsen-országba“ röpti lovagját, oda, hol tömérdek arany, gyémánt és drágakő birtokába jut a garabonczos, mert Szerecsen-országban a szörnyű forrását csak úgy állhatják ki az emberek, ha sárkány-húst esznek, miért is — mondja Ipolyi — annak ott igen nagy értéke vagyon és hogy: „... a sötét felhőkben mindig a garabonczos alakját véli észrevenni a nép s ezért jónak látja ilyenkor keresztet vetni magára...“

A sárkány felől szájról-szájra szálló ijesztő meséinkkel korántsem állunk azonban egyedül a világ népei között; még a műveltség legmagasabb fokára számottartó klasszikus népek mithosza is a sárkánykigyóban látja megtestesülve legfélelmetesebb szörnyét. Tartaros és Gaea fia Typhon, köldökig ember, azon alul kígyóalakú szörny, fejével a csillagokig, két kezével pedig, ha kiterjeszté, keletig s nyugatig ér, tenyereiben száz-száz tüzet okádó sárkány ül. Egyedül Jupiter mer vele bírokra kelni; e viaskodás azonban Jupiterre nézve balul üt ki, amennyiben Typhon a főisten inát ketté vágván, őt egy barlangba zárja, honnét csakis Merkur csele által szabadulhat, mikor is bős haragjában az Aetna hegyét a szörny fejéhez hajtván, azt a hegy gyomrába temeti... „Az Aetna torkából még maig is törnek elő az eltemetett szörny által kiokádott lángoszlopok...“

A régi sárkányt vajmi nehéz lerajzolni, mivel majd mindenik más és más alakban jelenik meg a hős előtt, kinek dolga akad vele. Python, Demogorgon és a Föld fia, kígyószörny, mely egész folyókat képes elnyelni... ijesztően felmeredő sörénye a csillagokig ért; — a Chimaera tüzokádó, oroszlanfejű, kecskehasú és kígyófarkú szörny; — Damastor sárkánylábú, Medusa-fejű óriás, (ő volt az, aki az istenek elleni harcban testvérét bedobta az Olympusba); — a gigászok legerősebbikének száz sárkány-feje volt; — a colchisi sárkány gyönyörű szűzleány testével tűnik ki s arról nevezetes, hogy mindig ébren van s hogy az aranygyapjat őrzi; — a lernai kilenczfejű hydra, mely a danaidák megölt vőlegényeinek fejétől hizik nagyra és sok fejével ejti rémületbe a hőst, (ha egyet levág, kettő nő helyette); — a heszperidák kertjét őrző sárkánynak s ama trójai két kígyónak, melyek a Laocont és fiait gyöttrő szoborképeken láthatók, ismét más alakjuk van. Mindezen sárkányok legyőzéséhez egy-egy született hős megjelenése és rettenthetlensége kívántatik s a küzdelmükben többnyire az istenek egymás ellen viselt harczát látjuk. Python megtudván, hogy Latona fia fogja megölni, ezt halálra keresi, míg nem Apolló ártalmatlanná teszi. A Trója falait felépítő Laomedon nem akar Neptunnak áldozni, amiért azután büntetésből a tengerek ura egy sárkányt küld a városra, amely szörnynek Frigia lakói esztendőnkint egy-egy szüzet kénytelenítettnek prédául kitenni. A trójai fejedelem leányát a szörny elől meg akarja menteni, csónakba ülteti és a tengerre bízva, a szicíliai folyam-isten beleszeret a trójai Hippotas leányába, Segestába, kutyaalakot ölt magára s elragadja... szerelmük gyümölcse Acestes lón, ki azután Segestát építtette...

Cetus neve annak a tengeri szörnynek, melyet Neptun Cassiopeéért bocsátott az emberiségre és melyet Perseus ölt meg... Ares forrásánál tartózkodott egy sárkány, mely az oda vizért küldött embereket mind megölte; ezt egy Cadmos nevű hős ölte meg és sárkányfogait kiszagatván, szerteszórta, melyekből őt fegyveres vízét támadott...

Apollo kedvesét a ballépést megbocsátani nem tudó atya kivégeztetvén, Apollo szerelmese utáni bánatában egy szörnyet küld Argosra, mely az anyák magzatait mind felfalja. Skorpions neve annak a szörnynek, melyet Diana Orion ellen küld s mely a csillagok közé jutva, az állatövben foglal helyet. *Ophionchos* (kígyóvivő) a Skorpió és nyilas fölött látható csillagzat; a mithosz e csillagzatban

Carnabon királyt vélte látni, ki Triptolemosnak sárkányokkal vont kocsját elől az egyik sárkányt ellopta, amiért Ceres parancsából az ellopott sárkány az égbe ragadta e „lökötöt“. Minerva ereje és bölcsesége által legyőzte Aegist, a tüzokádó szörnyet és a Cyclopsok által arany-pikkelyekkel kirakott sérthetetlen sárkány-bőrt pajzsára vont.

Minden nép mithosza és legendája szól a sárkányokról, sőt még a szentírás sem ment e felfogástól. A benne felsorolt sárkányok fejeit azonban a zsoltáros szerint nem valami mesebeli hős, hanem maga a bosszúálló Isten rontja meg. Szent János a menyei jelenésekről szóló könyvének XII. részében azt írja, hogy egy szép asszonyt látott, aki felöltözék a napba s akinek lábai előtt ékeskedék a hold, fejét pedig tizenkét csillag koronázta meg... ámde előtörtetett egy sárkány, mely üldözni kezdé az asszonyt, de az asszonynak két nagy sas-szárnyak adatának, hogy a sárkány elől a pusztába repülhessen. Méregbe jött a sárkány-kígyó, torkából folyó-vizet zúdított az asszony után... segítségül jött az üldözött asszonynak a Föld, megnyitlt s elnyelé a folyóvizet... a sárkánynak két feje és tiz szarvai valának és farkával maga után vonta az égi csillagoknak egyharmadrészét. Szent János menyei jelenésekről szóló könyvének XIII. részében azt írja, hogy látott egy fenevadat a tengerből kiemelkedni, melynek valának két feje és tiz szarvai és az ő szarvain valának tiz koronák és az ő fején a káromlásnak neve — „... a fenevad, melyet láték, hasonló vala a párduczhoz és az ő lábai, mint a medvének a lábai és az ő szája, mint az oroszlan szája...“

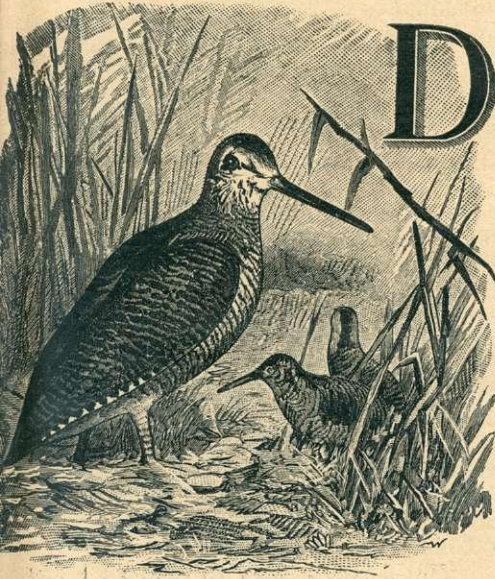
Ebből is látható, hogy a régi sárkányok mily sokféle alakban jelentették meg a sárkányt. Miskolczi Gáspár Franzius Farkas wittenbergi szentírásmagyarázó doktora azt mondja, hogy ezek a sokféle rémületes sárkányok nem természet-szerintiek, mert az igazán való sárkányoknak csakis kétféle nemük vagyon: „Az egyik rendbeliek nagy, vékony hártýából formáltatott szárnyasok, kiknek hátokon két szárnyok, nem tollakból, hanem hosszú, tetemes lienákra vont merő hártýából álló vagyon, majd minémű a halak szárnyai. Másik rendbelieknek pedig semmi szárnyok nines, mindazáltal mind a kétfélék nem egyebek, hanem csak igen vén és megnevekedett kígyók, kiknek fogai a természettől nem a végre adattatnak, hogy azokkal magokat őltalmazzák, mint más egyéb kígyók cselekszenek; mert a sárkányok farkokkal harcznak az elefántok és saskeselyűk ellen. Színre nézve némelyek közülök verhenyegesek, némelyek feketék, némelyek hamuszínűek. Némelyek csak öt könyöknyi, némelyek tíz, némelyek harmincz s ötven könyöknyi hosszak is vannak. Főképen az öregebbek sűrű kerekded héjakkal (minémű a potyka héja) vannak egészen béboritva, szájak mindenkor harapó formán nyitva vagyon, hosszú nyelvök, kan forma nagy, hosszú agyarok vagyon, kikkel midőn faldosnak vagy valamit marnak, a testnek még csontjait is öszve rontják s *nem is annyira az ő mérgekkel, mint inkább farkoknak nagy erejével vínak*. A sárkánynak mind alsó mind felső álla kapezáján három sorral vannak fogai, szemei felette igen nagyok, s még pedig oly élesen látók, hogy a poéták azokra nézve őket „kincsek őrizőinek“ nevezték. Az álla alatt két szakálforma nagy üres bőrök csüggenek le, mint az ökörnek. Továbbá: Némely sárkányok hegyekben, némelyek nagy álló tókban, mind a két rendbeliek magános, pusztá helyeken lakoznak. Innét vagyon, hogy midőn az Istennek Könyve a városok, tartományok pusztulásával fenyegetődzik, azt mondja: „a sárkányok lakóhelyeivé lesznek azok. Aminthogy szt. Jób is mindenektől magának hagyattatott nyomorúságos állapotjában (Jób 30, 29.) azt mondja maga felől, hogy a sárkányoknak atyjokfiává és a strutz madár fiainak társává tétetett, azaz mindenektől magának hagyattatván, mint a pusztában lakó sárkány, olyá lött.“ — Egészen mások — mondja Miskolczi — a nem természet szerint való sárkányok.

(Vége következik.)

Krenedits Ferencz.

VADÁSZAT.

A szalonkák fészkelése, pusztulása és csalogatósíppal való vadászata.

Irta: Gy. Takách Gyula.

Daczára, hogy nem szezonyszerű, sőt letárgyalt dolog is már, de azért meg nem állhatom, hogy pár szóban el ne mondjam én is tapasztalataimat — más homógen aprósággal kapcsolatosan — az erdei-szalonkák fészkeléséről.

Sok évi szorgalmasan gyűjtött tapasztalat nyomán arra a meggyőződésre jutottam, hogy hazánkban, normális tavaszi időjárás mellett — midőn február végén megtörik ereje a télnek s az utolsó hó, nagy piszkos foltokat mutatva

olvadásnak indul s lassan bár, de fokozatosan, visszaesés nélkül enyhül az idő, mind gyakoribb megjelenésével a déli szélnek — a szalonkák fészkelési helyének legdélibb határa összeesik a túlevelű fák déli tenyész-vonalával.

Nem mintha a szalonkának szükséglet volna a fenyő, hanem pusztán azon véletlen s természetes okból, hogy úgy a szalonka, mint a fenyő a magas fekvésnél fogva hűvösebb s csapadéokban gazdag helyeket kedveli. Mi volna tehát alkalmasabb néki, mint a fenyvesek nedves, mohás, páfrányos, különféle férgekben gazdag s könnyen kaparható talaja. A jelentéktelenebb tengerszínfeletti magasságban, a lomberdőkben talált fészkek nem képeznek bizonyítékot ezen állítás ellen, mert ez egy individuális, a párási ösztön — a rendesenél korábbi — jelentkezésének folyománya. Minden vadnemnél tapasztalható ez a rendellenes jelenség. Egyik egyednél túl korán, a másiknál bámulatos későn lép fel a fajfentartási ösztön, mi a szaporulatra mindenképen káros hatással van, a mennyiben a még, vagy már beálló hidegek elpusztítják, de legalább is elnyomóritják az ivadékokat. Hány példa van rá, hogy a szarvas augusztus elején elkezdte a rigyetést, bógést, — hány őzbak kergeti már júniusban a sutát, — hányszor lehet már decemberben bakzó nyulakat találni s viszont, nem egyszer hallottam s láttam már decemberben, januárban agancsost bóggni, tehenet borítani s találtam augusztusban 2—3 napos őzgidát. Azért senkinek sem fog eszébe jutni, hogy a bógés idejéről január hónapot állapítsa meg, vagy az őz elési idejét augusztusra tegye. Kivétel erősíti a szabályt.

Igy van ez a szalonkánál is. Megindul tavaszi nagy útjára, a Balkánon valami csalfa, tavasz hirdető déli szél felébreszti benne a fajfentartási ösztönt s megpárzik. Persze, hogy azután az ilyen egyed nem éri el a fenyves határát, hanem ott, ahol utóléri őt a tojás, akár a körösi homokbuczkák liceumsövénye, vagy valamely más, alföldi füzes legyen is a hely: megkotorja pár száraz levéllel bélelt primitív fészket s megtojik. 1899. év tavaszán márczius 14-én találtam már egy szalonka-fészket, melyen 4 tojást kotlott a tojó. Egy nagy tölgyfa alatt levő rendes leshelyemtől nem volt messzebb 4 lépésnél. az a magányosan álló galagonya-bokor, mely a fészket takarta. Ott ágyúztam naponta a húzó szalonkákra, de az én szelid kotlóm soha sem repült fel a lövésekre s szépen ki is költötte csibéit. Hanem az ilyen ittrekedt hosszúcsórúek, ha felnevelték fiókáikat s azok röpképesek, rendszeren tovább állanak s

elmenekülnek a nyári szárazság, hőség elől társaik után — s valószerűnek tartom, hogy még egyszer költenek is.

A korai fészkelés miatt itt megtelepedett szalonkák fiai május elején teljesen ki vannak fejlődve s alig lehet őket megkülönböztetni a velök röpgyakorlatokat tartó anyától. A Kárpátokban pedig nem egyszer láttam már május végén egy este 6—7 húzó, gyönyörűen kortyogó szalonkát s így nem tartom lehetetlennek, hogy az újonnan tőlünk érkezett s már egyszer költött tojó valamelyik szép vastaghangú szalmaözvegy vagy garszon kakas iránt szerelemre gyúl.

Ha azonban a tél eltart márczius közepéig, vagy pedig a tavasz nem normális s visszaeséseket mutat, mint már 3 év óta s különösen az idén is volt; ha a megindult tavasz s enyhe déli szelek után márczius 2-ik felében megint beáll a tél, hóval borítva a földet s zuzmarával a fát: akkor bizony nem lehet meghúzni a szalonkák fészkelési vonalát, mert azok szét vannak az ország minden részében szóródva s fele sem éri el azt a helyet, ahová igyekezett. Így volt az az idén is. Február végén meleg tavaszi szél söpörte el a még meglevő havat s szépen beköszöntött a tavasz. A rügyek kezdtek dagadni, a réteket ellepte a bibicz, az erdőn kuú-kuúzott már az örvös-galamb s itt-ott lehetett már esteli húzáson pár hosszúcsórú is pisszegni hallani.

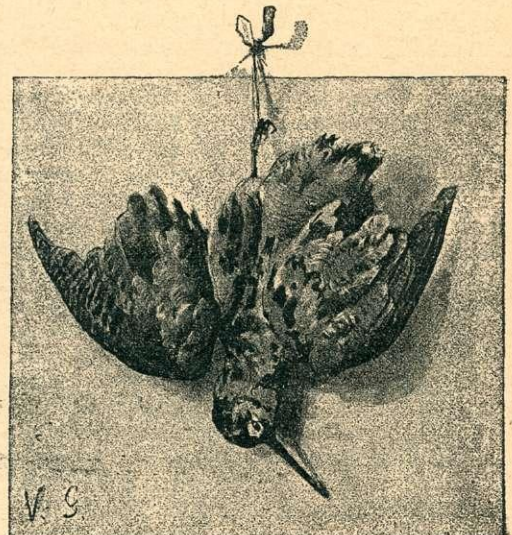
A Balkánon, Szlavónia mocsaras erdeiben virágjában volt már a húzás s általánosan feltámadt a párási ösztön. Ekkor hirtelen jött egy hózivatar s behegedült a szalonkavonulásnak Szent Dávid. Márczius 23-án még egyszer felütötte a fejét télapó s lett csikorgós hideg, zimankó, hóesés és hófúvás. Szegény szalonkák éhezve, dideregve visszavonultak Dél-Európába s Közép-Európában 2 hétig szünetelt a húzás.

Mi lett ennek a következménye? A hideg múltával ismét útra kelt, de az idő előrehaladottságánál fogva még a déli vidékeken megpárzott szalonkák nem juthattak el a különben is hóval borított havasok fenyveseibe, hanem utólérve a tojástól, megtelepedtek s fészket raktak az ország déli s közép-részein levő lomberdőkben.

Nálunk a pilisi hegységekben — hol rendes körülmények között csak nagy ritkán lehet költő-szalonkára akadni — az idén rengeteg sok fészket s május elején igen sok fiatal szalonkát találtunk. Május hó 5-ikén őzbakra cserkészve, egy reggel 3 fészkalja teljesen kifejlett, hangosan sígató szalonkát rebentettem fel, melyek mindegyikénél csak egy öreg volt. Juniában már hírmondó sem volt belőlök. Azóta se nappal nem akadtunk egyre is, sem pedig este nem láttunk húzó szalonkát.

Ebből azt kell következtetnem, hogy a száraz, megrepedezett talajban eledelt úgy sem találva, elköltöztek fel, jobb, hűvösebb, nedvesebb vidékekre, mint ahogy a víziszárnyasok tovább állanak nyár derekán, ha kiszárad tanyájok, a hóleiből, tavaszi esőből képződött mocsár.

(Vege köv.)

Gulipán-fogás.

Ilyet is kevés vadászember jegyezhet fel az emlékei közé. Hisz' a gulipán, a kardesórú sneff (Recurvirostra avocetta) egyike a ritkább madaraknak s kivált ma már napról-napra kevesebb alkalmunk van vele a szikes tóságok környékén találkozni.

Mert eredetileg az ilyen szikes pusztákat kedveli minálunk; ily helyeken kerül hirtelen elénk, hogy néha azt sem tudjuk, mi szél hordta a közelségünkbe.

A gulipán egyike legszebb gázlóinknak. Tulajdonképen már nem is egészen csak gázló, mert halványkékes hosszú lábszára úszóhárttyával pompásan összekötött három ujjban végződik. Az érdekes madár tehát ezáltal jó úszó is. Nagysága akkora, mint egy kisebbfajta karesú házigalambé; színe fehér és a feketének, meg a sötét kávébarnának a keverékével tarkázott. Csőre nem éllel, hanem lappal indul ki fejéből s kellemes, könnyed hajlással görbül *feléle*. Ebben a tekintetben tehát speciálitás, mert minden más madarunknak a csőre — illetve csorra — vagy egyenes, vagy lefelé görbülő. Csak a gulipán kivétel.

Röptében a gulipán félreismerhetetlen. Szárnyalása lassú, lágy libegés; emlékeztet arra a szárnymozgásra, amit a levegőben egy ponton álló vércse mutat. Lábát s nyakát épügy nyújtja ki, mint a gölya, azaz egyenes merevséggel. Rendkívül kíváncsi s ez sokszor okozza vesztét, mert míg a szélkiáltó a szikestavak környékén bolygó vadász elől rendszerint lőtávolon kívül kél fel, addig a tóban ácsorgó gulipán inkább arra kap kedvet, hogy érdeklődéssel közeledjék az idegen alakhoz, aki a szép madár láttára bizony akkor is kísértetbe jön, ha különben eszébe sem volt, hogy gulipánra vadászszék.

Kivált az öreg tojóknál tapasztaltam ezt az igazán vénasszonyos kíváncsiságot. A tetétleni (Pestmegye) szikes tavak táján gyakran megfigyeltem, hogy amint a lakatlan rónán ember közeledik az ő tanyája felé: sietve igyekezik közelebről venni szemügyre az idegen vándort. Ilyenkor egyhangú, de kellemes, csengő tisztaság dolgában némileg a szélkiáltóira emlékeztető hangot (glu-glu! glu-glu!) hallatva siet kíváncsisága tárgya fölibe; ott kering azután sokáig, folyvást ismételve „glu-glu“-ját. Az ember többször is elhibázhatja, a bárgyu madár újra meg újra visszatér. Mondom, kivált a vén tojó; míg a kinőtt fiatal ily mértéktelenül még sem kíváncsi. Azok is mutatnak a látogatás iránt érdeklődést, de sokkal óvatosabban. Mégis eléggé arra, hogy valamely csöndes, késő őszi délután negyed-órakig gyönyörködhezzünk e szép sárlakók légi sétáiban.

Erre volt alkalmam egyszer november elején, felséges szép őszi időben. A nagy magány, a környék teljes kihasználtsága véghetetlenül növelte a költői hangulatot, amit három gulipán — az egész nagy szikestónak látszólag összes lakossága — keltett, fent libegve, a tavat kerülgetve, miközben a délutáni napsugarban fűrdöve fénylettek s szünet nélkül hallatták azt az elámosító „glu-glu!“-t.

Az idén a véletlen különös módon juttatott egy kis parázs, de valóságos gulipán-vadászathoz.

Hauer H. Béla barátom sóséri szikestavai környékén próbáltuk meg a keresztek között a libalest. Aratás után tudniillik a nálunk költő nagy szürke lúdnak már teljesen kinőtt ivadéka csapatokban látogatnak el a keresztek közé, ahol terített asztal várja őket. Ha két keresztet úgy rak össze az ember, hogy közte jól megbújhat, akkor a beszálló, odahúzó ludakból esetleg szépen kiveheti a dézsmáját.

Itt helyezkedtünk el épen, amikor gulipán-„glu-glu“ ütötte meg fületem. Vagy féltuczatot pillantottunk meg csakhamar e szép madarakból, amelyek közt kettő még a rendes ismeretes mértéket meghaladva is alkalmatlankodott a kíváncsiságával.

Egyre ott kovályogtak fölöttünk, előttünk s éles, szinte haragosan izgatott hangon fűjták egyhangú dalukat.

Már a magam rejtőzöhelyén voltam s a gulipánok még folyvást nyugtalankodtak, pedig minden perczben jöhettek a libák.

Nincs más mód, gondoltam, ezeket el kell némítani. Ambár nem gulipánózás volt a czélom, mit tehettem, ledurantottam a két nyughatatlant. Jól is tettem, mert erre a többi arább vonult s a környék elesöndesedett, aminek a következtében csakugyan hozzájuthattam azután egy jó lövéshez az érkező ludakra.

Minthogy lúd kevés volt s a húzás hamar véget ért, felczihelődtünk, hogy bevonuljunk lassan a tanyára. Ekkor megint előkerültek a gulipánok. Újra hat volt; — s ebből a társaim, akik közül mindössze egy lótt volt eddigelé egy szélkiáltót, ugyancsak ostromolni kezdték az egeket. Szólt a puska s a hat gulipán közül csakhamar terítéken volt négy, összesen tehát az enyémmel együtt hat. Ekkor abbanhagyták a mulatságot, bőven lévén kítőmni való áldozat. Tudniillik ilyen emlék-madárta vágytunk a szép szárnyasokból.

A java pedig csak most következik.

Másnap teljesen eredménytelen hajnali libavárás után épen búcsúzni készültünk a szikestavak területeitől, amikor az egyik tó irányában néhány szélkiáltó szállott le. A puskások már szekéren ültek; egyiköknek kedve támadt, hogy megpróbálja, bevárná-e a szélkiáltó a szekerünket. Arra hajtatunk. A szélkiáltók bizony eliszkoltak, hanem azért valami furcsaság ugyancsak felébresztette érdeklődésünket.

A szikestóban egy különös fehér, de egy jókora fűrnél alig nagyobb madár forgott-mozgott nagy elevevésséggel és bogarászott. Csakhamar felfedeztük, hogy a tó túlsó partján még három ilyen madár ácsorog egymás mellett.

Egyikünk sem tudta, hogy mi lehet ez a fehér család. Arra, hogy gulipánok legyenek, már kicsinységök miatt sem gondoltunk.

Azt, amelyik az innenső part közelében futkosott, az egyik puskás nagy távolságból szépen lelőtte. A szikestóba a kocsis küldtük a madárért, amelyre mindnyájan kíváncsiak voltunk. Alighogy a kocsis beléalt, a lelőtt madár magához tért, (mint később kitűnt, a feje alatt kapott egy horzsoló sörétszemet) lábra kap s megindul. A kocsis utána. A madár csodálatos síma, de rendkívül gyors futással halad előtte. A kocsis is futásnak ered. A madár a szikes tóban, amelyben csak tenyérnyi víz volt, mindenütt előtte jár. Végre kint a mezőn, legalább is négyszáz lépésnyire a kiindulási ponttól, elnyomta a kocsis.

Az volt a legkülönösebb, hogy a madár a röpülést még meg sem kísérlette; egyetlen egyszer sem csapott a szárnyával. Hozza végre a kocsis és akkor látjuk, hogy biz az egy még a röpülésig ki nem fejlődött fiók-gulipán.

A többi ezalatt kivonult a tóból s messziről láttuk, hogy igyekeznek a zöld parton, rendkívül gyors lábbal. Olyanok voltak, mintha fehér tengeri malaczkok lettek volna, csak-hogy sokkal fürgébbek annál.

Hamar a szekérre mindenki, utána a kis gulipánoknak! Hisz' ilyenhez nem mindennap jutunk. A gyorsan ügető lovak végre annyira megközelítették az árvákat, (most már nyílt dolog volt, hogy vezető nélkül vannak) hogy hamarosan leugrálhattunk a szekérről és kiki egy-egy gulipánkát vett előzőbe, gyalogszerrel.

Mondhatom, régen futottam úgy. És mégis futnom kellett legalább kétszáz lépést, amíg a magam kis hunezutját lefülelhettem.

Társaim is jól kifáradtak. Az egyik, még pedig egy régi, tapasztalt, korrekt vadász úgy járt a furcsa izgalomban, hogy amint a part egy kis gázosából egy nyúl patant ki előle, annak csak a fehér tükrét látta s elkezdte kergetni egy darabig, abban a hitben, hogy az is gulipánka.

Összesen tehát négy eleven kis gulipánunk volt. Most láthattuk csak jól, hogy milyen gyönyörűek. Színezésök már tökéletes volt. De röpülni még nyolcz nap múlva sem igen tudtak volna.

Addig pedig bizonyosan összefogdosta volna őket a ragadozómadár, ami ott elég gyakori.

Szíves örömet eleresztettük volna őket megint, de nem lehetett reménylenünk, hogy magokra hagyva, szülők nélkül, meg tudják találni a kellő rejtőzés módját. Hisz több száz lépésnyire is látni lehetett őket, amint fedezetet nem is keresve, futottak. A vadászó sólyomnak valósággal kínálták magukat.

Igy azután azt gondolták: hadd legyen haszna ebből a ritka gulipánózásból a tudománynak. Egyik társunk Budapestre hozta valamennyit. „Csoportos családi jelenet“ lesz majd belőlük, talán a nemzeti múzeum állattárában.

Bársony István.

A Tiszántúl és Erdély vadászati viszonyai.

Ha az idegen bejárja hazánk északkeleti, keleti és délkeleti részét és látja a hatalmas erdőkösorúta hegy-láncolatokat, melyeket mély völgyek szelnek át és ha nem győz csodálkozni a természet gyönyörű változatosságain s hozzá ha vadászember, felkiált: „Ah ily gyönyörű vadászterületeket ritkán lát az ember!“ „Itt bizonyára ezrével tanúzik a hasznos vad.“ „Mily félséges vadászterületeket tarthatnak ily gyönyörű vadászterületeken!“

Nézzünk hát utána, hogy úgy van-e. Bizony szomorú, de nem egészen úgy van.

Elteltek attól, hogy az apróvad itt, hazánk nyugati részéhez viszonyítva, mily csekély számban fordul elő, nagy vadban sem bővelkedünk oly arányban, amint azt a terület nagysága és a kedvező fekvés után megkívánhatnók. A hasznos vadak közül elsőnek említhetem meg a fővadat. A szarvasok Bihar legnagyobb részén még 12 évvel ezelőtt is egészen ismeretlenek voltak. 1890-ben hozatott gróf Zichy Jenő a Károlyi gróftól Nagykarolyból a Kövesden létesített vadaskertjébe szarvasokat. Ezek, mikor már szép számmal voltak, a vadaskertből kibocsájtattak és ma már az egész környéken meglehetősen el is szaporodtak, nagy örömükre a szomszédos vármegyék kisebb birtokosainak és vadászainak. — Özekeit is a vadászterületek nagyságához képest, különösen az erdélyi részekben, bizony keveset találunk. — A vaddisznók helyüket folyton változtatva, kisebb kondákban barangolják be a rengeteg erdőt. Allandóan csak nagyobb uradalmak területein tartózkodnak, ahol nem nyugtalanítják őket folytonosan a favágók, fuvarosok és pásztorok. (Jobban mondva a pásztorok kutyái). Az apróvadról különösen a keleti szélen nem is szólhatunk. De hát erről nem tehetünk, amennyiben az alacsonyabb fekvésű helyeket kivéve, hazánk e része az apróvadnak már csak klimatikai viszonyainál fogva sem felel meg. Azonkívül a kártékonyak minden nemei erősen pusztítják az apróvadat. A kártékonyak közül előfordul: a medve, farkas, róka, vadmacska stb. s a szárnyas ragadozóknak ezrei, különösen kánya, szarka és varjú. Ezeket bizony szép számmal találjuk.

És talán nem áll módunkban ezeken a viszonyokon változtatni? Dehogyan. Igaz, hogy e szomorú állapotoknak összes okait leírni szinte lehetetlen. — Hanem azért az alábbiakat tartom a legfőbb hibáknak s azért fontoljuk azokat meg és vonjuk le belőlük a tanulságot.

Nagyon elszomorító az a dolog, hogy kisebb erdőbirtokosaink, sőt nagybirtokosainknak legtöbbje is (tisztelt a kivételnek) különösen az ország keleti részeiben az erdők és vadak gondozásával oly embereket biznak meg, illetőleg fogadnak fel, a kik a vadak gondozásához, a kártékonyak pusztításához vajmi keveset értenek. Ezek szoroson vett értelemben azt sem tudják, hogy tulajdonképpen mi is az a vadászat!

Többnyire azt hiszik, hogy az a vadászat, amikor össze-vissza lelövöldöznek mindenféle hasznos vadat és ezzel *kedveskednek gazdáiknak*. — De hát miért alkalmaznak erdőbirtokosaink ilyen védőszemélyzetet? Talán nem kapnak

másokat? — Hát bizony egyrészt nehezen is kapnának kellő számban. Ennek oka pedig az, hogy erdőbirtokosaink nagyrésze, kivéve a nyugati részen és a dunántúliakat, az alsóbb erdészeti és vadászati személyzetnek oly gyarló fizetést biztosít, a melyből megélni nem a legkisebb feladat. Ennek természetes következménye az, hogy a vadászati és ami vele szoroson összefügg: az erdőőri pályára tisztességes, szorgalmas ember ritkán megy. S ha egypár kötelességtudó ember elfoglalja is azt, igyekszik azon, hogy a szakvizsgát letéve, az államhoz, esetleg államilag kezelt birtokra juthasson, ahol tisztességes fizetést kap, jövője biztosítva van, amennyiben nyugdíjra is tarthat számot. — Már most magánbirtokosaink fogadnak olyan védőszemélyzetet (ügynevezett gornyikokat), akiknek nagyobb része sem az erdőhöz, sem pedig a vadászathoz nem ért. *De megelégszik 200—300 korona évi fizetéssel is! És ez a fő!* És épen itt a hiba; amit megtakarítanak ily módon, tisztesen ráfizetik azt személyzetök tudatlanságára.

Beszéltem ebben a tárgyban egy erdőbirtokossal, aki azt felelte: „Mért fogadjak én olyan embert, aki többet ért a vadászathoz és több fizetést kíván?“ „Vad úgy sincs, ami kevés van, annak gondját tudja viselni az én Nuczujom is!“ — Hát bizony nincs vad, de úgy hiszem, hogy a Nuczuj kezelése alatt sohasem lesz. Sőt tudok nem egy esetet, amikor egyik-másik erdőbirtokos csak azért fogadta meg *erdőőrjének* a környék legveszedelmesebb *vadorzóját*, mert sohasem tudták (a Nuczujok) tetten érni és egyáltalában nem bírtak vele!

No már ez abszurdum. Furesa világításba helyezi egyik-másik erdőbirtokos gondolkozásmódját. Már most hogy kívánhatjuk azt, hogy ilyen emberek lelkiismeretesen teljesíthessék köteleességeiket, akik még hozzá anyagi gondokkal is küzdenek. Épen ez az a pálya, amely folytonos életveszélyek közt vezet. Sohasem tudja az a vadór vagy erdőőr, ha családját otthon hagyva, pagonyát járja körül, hogy visszatérhet-e valamikor azok körébe.

Tehát épen ezen a pályán levőket kellene úgy fizetni, amint azt a terhes szolgálat megkívánja. — A tévedések kikerülése végett szükséges kijelentem azt, hogy az egyszerű oláh paraszt gornyikok közt is akad értelmes, tisztességes, becsületes ember, aki a szolgálatban lelkiismeretesen jár el. De ezek száma bizony nagyon csekély.

Volt elég alkalmam tapasztalni azt, hogy legtöbbje haszontalan, dologkerülő ember, aki nyomorúságos kis fizetéseért csak azért vállalta el az állását, mivel azt tartja, hogy kényelmesebb reggeltől estig az erdőben sétálni és legtöbbször az árnyas fák alatt jókat aludni, mint napestig a forró napon kaszálni, vagy kapálni. Télen pedig, ha hideg van, úgysem megy ő sehová; az ilyen ember azután, ha huzatszágaira rájönnek feljebbvalói és szolgálatából elbocsájtják, azt feleli: „Bánom is én! könnyebben megélel én, ha napszámba járok, mintha a maguk fizetéséből nyomorgok!“ — Az ilyen emberekből lesznek azután a legkitanultabb vadorzók. És miután rendesen a közeli községből való, könnyen át-rándul az erdőbe, amelyet különben már jól ismer, valamint ismeri a viszonyokat is.

Nem tudom eléggé kárthatatni némely birtokos eljárását, mely szerint erdejébe a közeli falvakból fogad fel védőszemélyzetet. Ezek, ha csak nem kiváló becsületességű emberek, akkor a helyett, hogy az erdőt és a vadakat védnék, rendesen a vadorzók bűneit palástolják. Már csak azért is, mivel csaknem az egész falu rokonságban van velök. Esetleg a vadorzók is. Vegyünk csak példát a csendőrségről, amelyhez ez a pálya legjobban hasonlít; azokat egy helyen két-három hónapnál tovább alig hagyják, hogy a néppel szorosabb ismeretséget ne köthessenek. Kivánatos tehát az, hogy birtokosaink meszebb fekvő helységekből fogadjanak fel tisztességes, szakképzett védőszemélyzetet, amely azután kevésbé lesz részrehajló. Már most azután ily viszonyok mellett csodálkozhatunk-e azon, hogyha hazánk keleti felén hasznos vadaink szaporodásában oly lanyhaság észlelhető? Avagy szólhatunk-e vadászati szak-

irodalomról? Hisz épen azok, akik úgyszólván mindég az erdőt járják és legjobban megfigyelhetnék a természetet, hogy észleleteiket egyik-másik szaklapban közzétennék, még irni, olvasni sem tudnak! Nézzük a művelt nyugati államoknak erdővéd-személyzetét. Legtöbbjük már a műveltebb osztályhoz tartozik és legtöbbjük járat szaklapot. A vadászati egyleteknek csaknem mind tagjai. Hanem azután egész más szakirodalom is van ott. Az is igaz, hogy bizony azoknak nem 200—300 koronára megy fel az évi fizetésük. Kérdeztem itt nálunk egy műveltebb erdőőr: „Miért nem járat valami vadászati szaklapot? Abból mindég gyarapíthatná ismereteit“. Azt felelte: „Hja uram, csak kenyérré teljen a fizetésemből, nem szaklapra“.

Azután még csodálkozik némelyik erdőbirtokosunk, hogy mennyit áldoz vadjaiért és azok szaporodása még sem kedvező. Hát bizony az ilyenek áldozhatnak is ezeket, mégsem lesz eredménye; ha a bajt nem ott keresik, ahol az van, azután van mit hallgatni erdőtisztjeiknek, hogy nincs vad, nem törődnek semmivel. De hát az erdőtiszték sem lehetnek mindenütt. Legtöbbjük annyira el van foglalva irodai teendőivel, hogy a felügyeletre bizony kevés ideje marad. Azután meg ugyis meg van verve az az erdőtiszt az Istentől, akinek egypár ilyen tudatlan (bár olesó) erdő-vadőrje van. Ezen csak azáltal segíthetünk, ha szakképzett segéd-személyzetet alkalmazunk, természetesen megfelelő fizetéssel. — Az állam és a nagybirtokosok nagyrészt már régen belátták azt, hogy mily káros következménye van annak, ha erdész- és vadász-személyzetüknek nincs meg a kellő szakismeretök.

Szakiskolákat állítottak fel. Erdő- és vadóri vizsgákat tartanak. De hát ez nem elég, ha a kisebbek a nagyobbakat nem támogatják, illetőleg ha be nem látják azt, hogy az olyan Nuczuj-féle csósz ezelőtt 150 évvel lehet, hogy még jó volt, de ma már a modern erdészeti és vadászati tudomány mellett bizony nehezen állja meg a helyét. Hisz a korábbi századokban még készakarva sem tudtuk volna

kipusztítani a vadat, egyrészt mert bőven volt, másrészt meg az akkori fegyverek primitív voltánál fogva.

Ma meg már egy valamire való vadászterületen egy vadászaton legalább is ötször annyi vad esik el, mint ezelőtt 100—150 évvel. *Következésképp tehát gondolnunk, védnünk is kell a vadat!*

Nézzük csak meg az államnak, vagy egyik-másik nagybirtokosunknak nyugaton fekvő vadászterületeit. Szemünk-szánk eláll a tömérdek hasznos vad (úgy apró-mint nagyvad) láttára. És csodálkozunk azon, hogyan lehet ennyi vad együtt. Ott azután vannak is eredményes vadászatok. Igen ám, csak hogy ott a tulajdonos nemcsak a vadakra, hanem a vadászszemélyzetre is áldoz! Ott nem is mondják ám a vadőrök azt, hogy: „Szaladjon az ő . . . g a vad-örző után, hátha ellövi a kezemet vagy lábamat; akkor kapok egy kis végkielégítést, ha ugyan kapok s akkor mehetek koldulni!“ Ott tudják azt, hogy jövőjük biztosítva van. Végre még igen nagy baj az, hogy az erdélyrészi erdőbirtokosaink nagyon kis része ad a kártékonyak után személyzetének lődíjat. Nem is lövi az az erdő- vagy vadór meg nyáron a rókát világért sem. Mert egyrészt nem kap akkor a bőrért semmit, másrészt meg a „pátrony“ pénzbe kerül. Meghagyják télre, amikor azután a bőrért eladhatják, természetesen nem törődve azzal, hogy mily tömérdek hasznos vadat pusztít az el addig. Ezek azután a szárnyas ragadozókat (ha csak nem akad köztük olyan, aki megeszi) nem is lövik, azt tartva: *azok úgysem viszik el a vad-dísznót és özet!* Tessék azután az ilyen uradalmakkal boldogulni, pláne azoknak szomszédja lenni.

Bizony szomorú dolgok ezek. De nem olyanok, amelyeket orvosolni ne lehetne. Csak egy kis összetartás, egyetértés és bizonyos tekintetben egy kis áldozatkészség kell hozzá, egyéb semmi.

És akkor, ha erdőbirtokosaink a jelen cikket meg-szívlelésre méltónak találják, — akkor bizonyára győzni fogunk.

B.

VIZSLÁSZAT.

Ujabbban ismét többen fordultak kérdezősködéseikkel szerkesztőségünkhez idomított vizslák s más vadászebek végett; miért is az alábbi kenneleczimeket újólag is közöljük s kérjük az érdekelteket egyenesen a megnevezettkennelekhez fordulni vadászebszükségletük kielégítése végett.

Az általunk ajánlható elsőrendű kennelek a következők: **Fónagy-féle érsekujvári kennelel.** Ebben a kennelelben minden néven nevezendő finom fajvizsla teljesen perfekt, kitűnő idomításban kapható, de kaphatók vizslakölykök is. Ezenkívül a kennelel tulajdonosa vadászati ügyekben, bármely irányban, a legszívesebben ad felvilágosításokat. Ez a kennelel idomításra ebeket nem fogad el. (Közelebbi czím: Budapest, Károlykörtút, „Diana-gyógyszertár“.) Szintén kitűnően képzett vadászebek kaphatók (időnként) **Storz Mátvás cs. és kir. udvari vadász gödöllői kennelelében is.** Ez a kennelel fiatal ebeket idomításra is elfogad és tacsokókat is előkészít a lyukban való munkára. Elsőrendű kennelel még nálunk a **Sétaffy-féle,** sok szép, remekül idomított vizslával (Egbell, Nyitramegye). Végül megemlítjük, hogy néhány kitűnően képzett vizslát mi is ajánlhatunk 80—100 forint árban, melyek elődjei az egykori **Lakatos-féle szegedi vizslakennelel**ből származnak. Megemlítjük még, hogy kopókat és agarakat nem ajánlhatunk, ellenben egyebekre nézve, ami a kinológia praksisát illeti: szí-

vesen szolgálunk a leg-részletesebb felvilágosításokkal és útbaigazításokkal. Laboratoriumunk pedig kimúlt kitűnő vadász-ebek egészben való preparálását, vagy pedig csak a fejnek kidolgozását csinos tablettára helyezve, emléktárgyul: szívesen elvállalja. Esetleg biológiai képeket is készít intézetünk, például anya-ebet fiaival, vagy álló vizslát foglyokkal avagy fáczánnal stb.

Tudósítások.

A szegedi vadásztársaság igazgatói jelentése. T. Szerkesztőség! A lefolyt vadász-év eredményeiről van szerencsém az alábbi tudósítást közölni:

A vadállomány kitűnőnek mondható. A hetenkint kétszerre megszorított vadászat következtében a nyúl nagy állományra szaporodott fel, még a tavalyinál is nagyobbra, úgy, hogy jelenlegi nyúlállományunk — daczára,

hogy az ősszel a kereső vadászat alkalmával oly sok nyulat behoztunk — nem sokkal áll hátrább bármely uradalmi terület állományánál. A télen kisebb társaságok által rendezett hajtások is teljesen beváltak. Amennyiben ily alkalommal leginkább a kan-nyulak kerültek terítékre, tavasszal egy szétugrott nőstényt sem találtunk a területen. Ehhez járult tavasszal a kóbor kutyák, ragadozó szárnyasok irgalmatlan pusztítása. Ott, ahol az alapszabály nem írott malaszt s a vad azon időben, mikor leginkább rá van szorulva a védelemre, kellő gondozásban részesül, az eredmény nem maradhat el. Önérzettel mondhatjuk, hogy a tavaszi munkával a legszebb sikert értük el. Márczius hóban a Tisza előntötte a tápéi réten az árteret. Innen a nyulakat ki kellett menteni. — Fogoly szaporodott a tavalyi állományhoz képest. Fűrj is jóval több van, mint tavaly. Ez évben egy társas összjöveteleink volt; a Hubertus tiszteletére tartott hajtáson terítékre került két őzet sikerült és kedélyes közös vacsorán fogyasztottuk el. — Fácán a mult évadban körülbelül 70 db került terítékre. — A fácánost kellő védelemben és gondozásban részesítettük. Az idén nem vettünk fácánt, az állomány mégis van olyan, mint a tavalyi. Folyó év márczius havában a Tisza árja elborította a marosi kubikokat is; az innét kiszorult fácántyúkok egy része fészket a kubik és Maros közötti kaszalón rakták le, más része a kisteleki járon felül levő művelés alatt álló területen (rozs, búza). Utóbbi helyen nyugodtan kiköltötték a tojásokat, de a kaszalón nagyrészt tönkrement a legnagyobb utánjárás daczára. — Junius hó 9-ikén a kasza után 6 fácánfészket 50 tojással, 3 fogolyfészket 55 tojással, 4 kacsafészket 42 tojással találtunk. Az 1-ső fácánfészkekben 12, a 2-ikben 10, a harmadik-

ban 2, a 4-ikben 13, az 5-ikben 3, a 6-ikben 10 tojás volt. A fészkek körül meg-hagytuk a füvet, felül összekötöttük, hogy a ragadozó madaraktól óva legyenek. Mindennek daczára csak egy fészkekre (a 12-ésre) jött vissza a tyúk és költötte ki a tojásokat, a többi fészket ott hagyták, a tojások elpusztultak. A fogoly- és kacsa-fészkekben talált tojásokat a tojók kiköltötték. — Itt említem meg, mint ritkán előforduló esetet, hogy a tápéi rét belső részén a vadór július hó 21-én egy fogolyfészket talált, melyben a tyúk rendszeren ülte a tojásokat és ki is költötte. A fogoly rendszeren májusban fészkel és ha ez bármi okból elpusztul, júniusban tojik másodszor. De július végén tojást még sohasem találtunk.

— A mult évi közgyűlés határozatához képest az idén meg akartam telepíteni a tinamut, de a tenyészhelyeken is még oly kevés van, hogy a legnagyobb utánjárásomra sem sikerült azt fölötte drága voltánál fogva meghonosítanom. — Első sorban Gudera Károly bécsi állatnagyerkeskedőhöz fordultam és hosszas alkudozás után sikerült vele megegyezni, hogy három pár tinamut — franco Szeged, felelősséget vállalva az élve való megérkezésért — 180 koronáért szállít. Megjegyezte azonban, hogy határozott szállítási időhöz nem köti magát, mert a tinamuk ritkaságánál fogva még a nagykereskedők által is nehezen szerezhető be. — Több ízben fordultam hozzá, hogy szállítsa már a tinamukat, de még június 3-iki levelében is arról értesített, hogy még mindig nincs neki. Azonközben más vadkereskedő-czégekkel is élénk levelezést folytattam, sőt vadászati szaklapok szerkesztőitől is kértem tanácsot, hogy hol van az eredeti beszerzési forrása a tinamuknak. Egy szakember tanácsa folytán az „Englische Fasanerien und Gebrauchshund-Zwinger“-hez, Schloss Gaschin in Schlesien, fordultam. Itt kaptam volna eredeti nevelésű tinamukat, de nem vehettem meg, mert rendkívül drága volt; párját Szegedre szállítva 100 márkáért ajánlotta. És a nagy ár mellett ez sem ígért a szállításra biztos határidőt. Látva azt, hogy a tinamuk beszerzése nagyon költséges és e mellett a levélváltások közben a költési idő is elmúlt, lemondtam annak ez évben való beszerzéséről. De a jövő évben újból kísérletet teszek vele. A marosi kubikokon jelenleg 6 darab őz tartózkodik, 4 öreg és 2 borjú. Indítványozom, hogy a szt. Hubert tiszteletére rendezett hajtáson terítékre kerülő őzet ismét közös vacsorára használjuk fel. Kacsa és egyéb vízi vad — miután a tápéi réten víz már alig van, — leginkább a Fehértón és a Fertón található. Vadlúd az ősszel a Fehértó és Fertó mellett fekvő földeken sok, de tavasszal kevés volt. A vízivad vadászata czéljából a Fehértó mellett (Székhalomtól délre) egy vadász kunyhó építése vált szükségessé. Kérek felhatalmazást ennek felépítésére 100 korona erejéig, ha erre évközben fedezet mutatkozik. A terület őrzését jelenleg Tari József és Tót Antal teljes megalégedésemre teljesítik. Kihágásért három vadorzót állítottak elő. Különös gondot fordítottunk a dúvadak pusztítására. — 6 rókát, 73 kutyát, 25 tarka varjút, 152 fekete varjút, 3 kült, 11 sólymot, 1 karvalyt, 18 ölyvet, 1 réti sast, 13 egerész ölyvet, 11 macskát, 3 vércsét, 55 szarkát és 255 szarka-tojást pusztítottak el. A ragadozó szárnyasok sikeres pusztítására egy uhut szereztem be. A vadorzók megfélézése czéljából folyamodtunk a polgármesteri hivatalhoz, hogy vadászati jegy kiadását csak azok részére igazolja, akiknek vadászterületük van. A Tiszán innen, Tápé község felett levő kubikokat eddig minden bér nélkül bírtuk, annélkül, hogy annak jogossága szóba került volna. Miután az a terület a sövényházaszegedi ármentesítő társulaté, most lépéseket tettünk arra nézve, hogy nevezett kubikok vadászati jogát megszerezzük. — Februárban, a második hó leesése után a nyulakat táplálni kellett. Szerencsére a hó rövid ideig feküdt a területen, így az etetés csak 10 kor. 12 fill.-be került. — Szeged, 1901. augusztus 1. *Endrényi Lajos*, a Szegedi Vadász-Egylet igazgatója.

T. Szerkesztőség! A Természet 1899. IX. 1. száma néhány különleges állatról szól, így a Spalax typhlusról (földi kutya) is. Elterjedési köréről föl van említve az Alföld, meg Erdély laposabb vidéke. A legtöbb helyen Erdélyben csupán hírből ismerik. Látni, kevés ember látta. A Természet idézett számában az erdélyi megyék, a melyekben előfordul, nincsenek felemlítve. Azért kérem a tekintetes szerkesztőséget, a tudomány szempontjából tudomásul venni, miszerint a Spalax typhlus előfordul Kolozs megyében, hogy nagyon gyéren, az bizonyos, mivel ez ideig tudomásom nem volt róla s talán másnak sem. E hó elején a kolozsvári vadásztársaság buzgó és tevékeny öre: Reesán Péter, Fejérd község mellett az úton talált egyet, amint az úton átvándorolt, majd a nyakára lépett s megölte. Sajnos, hogy több napon át egy dilettáns *töltő*-nél hevert, aki hozzáfogott, de abban hagyta és így teljesen megbűzösödve és megromolva eldobatott a vadór által. *Kolozsvár*, 1901. évi augusztus hó. Tisztelettel *Bođ Péter*.

T. Szerkesztőség! E hó 8-án d. u. 3 órakor, miután kísérő vadászaimat és vendégeimet instradiroztam, hogy hova menjenek, őzbak hívásra magamban kimentem és körülbelül 600 lépésnyire a vadászháztól, az úton haladva, erősen hajtott őzvad zihálását és törtetését hallottam. Bementem a legközelebbi oldalgyalogjárón az útról kb. 250 lépésnyire és leülve egy kis tisztás szélén, a Buttolo-féle hívó síp hangjával vagy 3-szor hívtam, mire erős ágtörést hallva, arra tekintek — és tőlem kb. 70 lépésre a bokrok között egy nagy, hegyezett fülű farkasfejet pillantok meg. Mannlicher cserkész-karabélyommal oda lövök, mire a farkas nyomban felbukik. Oda ugrottam, mire fogát kétszer összecsatantva, ki múlt. A golyó előlről balra a mell felső oldalán hatolt be és három darabra szakadva a gerincez alsó oldalához való ütődéstől, a keresztesont tájkán akadtak meg. A nagy meleg és vasúthoz való távolság miatt rögtön lenyűzattam és fejét kifőzettem szódás esővízben. Súlya 53 kiló volt kizsigereletlenül, gyomra félig telve őz-szörte és sok, félig emésztett csontot tartalmazott. Ugyanazon este 9 óra körül három farkas a vadászháztól alig 1000 lépésre vagy 10 perczig megszakításokkal erősen vonított. Őzvad a közelben másnap tisztásra nem igen lépett. Még megemlítem, hogy az utolsó 9 nap alatt lőtt 11 erős 6-os bakom közül kettőt a pesti kopófalka után is lovagolt „Sokrates“ nevű sárga vadászlovamról lőttem (ugyancsak Mannlicher karabélylyal) és hogy az egyik bak agancsa súly és vastagságban óriási méretű. Ezt megtekintésre el fogom küldeni. *Petrova-Dolina*, 1901. augusztus 13. *Ghyczy Albert* h. husz. kapitány.

VEGYESEK.

Vadászati és Zoologiai kiállítás. Az *Országos Zoologiai Társulat* ez év október-november havában Budapesten általános Vadászati és Zoologiai kiállítást rendez. A részletes program már megjelent, kívánatra szívesen és frankó megküldetik minden érdeklődőnek, aki eziránt a kiállítás igazgatóságához (Budapest, Rottenbiller-utca 30. szám I. em. 10.) fordul.

A fekete rókák menhelye. Egy utazó, ki a 90-es évek elején beutazta Észak-Amerikát, meggyőződött arról, hogy a fekete róka kipusztulása már csak néhány év kérdése. Megvette tehát *Boothbay* mellett a Maine torkolatában fekvő Outer Heron szigetét, azzal a szándékkal, hogy benépesíti ezekkel az állatokkal, melyekhez kereskedelmi érdekeket fűzött. Alaskából mintegy 30 darabot hozatott, melyek közül azonban csak 7 élte túl a hosszú utazást. Ezeket kitette az erdőségekben és vizekben bővelkedő szigetre és őrnek egy megbízható embert rendelt melléjük. Táplálékukat az erdőben kített lóhús képezi, azonkívül felkeresik a tenger által partra vetett halakat és patkányokat. A leleményes yankeenek vállalatát siker koronázza, mert rókái szépen gyarapodnak, ő pedig már szerződést kötött a bundák szállítását illetőleg egy londoni czéggel.

Hangya mint rendőr. Keleten általános elterjedésnek örvend a *Monomorium Salomonis* nevű hangya, mely arról nevezetes, hogy Madrasban az emberek különösen pártfogásukba vették. Arrafelé u. i. nagyon sok a termita, melyek minden megrágható dolgot felfalnak, még a fát sem kímélik. Különös előszeretettel tanusítanak azonban a papirosok iránt. A merész és harezias salomonhangya pedig halálos ellensége a termitáknak, amit a papirkereskedők saját hasznukra fordítanak. Naponta ugyanis cukorport hintenek a papirosomagokra és azok körül, ami a hangyákat odacsalogatja s így távol tartják a veszélyes termitákat.

Lapunk tisztelt előfizetőihez.

Jelen számunkkal lapunk V-ik évfolyamába lép; miért is teljes bizalommal felkérjük eddigi nagyrabecsült előfizetőinket, előfizetésük szíves megújítására s a hátralékosokat egyszersmind tartozásuk szíves rendezésére is. — Programmunk marad a régi. Ezután is a természet szeretetének ápolása és fejlesztése, az állattani tudományok népszerűsítése s a vadászat és halászat s az ezekkel rokonos szakismeretek kultiválása és fejlesztése képezi kedves feladatunkat az erre hivatott legkitűnőbb munkakerők közreműködésével. — „A TERMÉSZET“ előfizetési ára melléklapjával a „HALÁSZAT“-tal együtt marad a régi, *összesen 6 korona*. Akik csupán a „Halászat“-ot óhajtják bírní, azt *3 korona* előfizetési áron szerezhetik meg. Az előfizetési pénzek *Dr. Lendl Adolf* czimén (Budapest, II., Donáti-utca 7. sz.) küldendők be.

Lapunkat a művelt magyar közönség szíves pártfogásába ajánlva, maradtunk tisztelettel a

Szerkesztők.

Szerkesztői üzenetek.

H. E. Sajnálattal kopókat nem ajánlhatunk. Tacskók végezt azonban szíveskedjék lapunk jelen számában közölt Kennel-czimekhez fordulni.

R. A. „A Balaton álma“ beérkezett. A közlendők közé soroztuk.

G. B. Sajnálattalunkra alapszabályokkal nem szolgálhatunk. Effélők különben is lejártak már magukat. Intelligens egyének közt tökéletesen elég a *házi szabály* becsületszóra.

K. N. Verset csak *kivételesen* közlünk és csakis házi poetáinktól. Úgynevezett „szíveség-verseket“ nem közlünk, mert a múzsa rovására az eget ostromolni véteknak tartjuk.

L. M. *Uhukat* nálunk mindig kaphat, akár elevenet, akár kitömöttet, mechanikus szerkezettel.

D. K. Igenis, sasokat, keselyűket, medvét, hiúzt és farkasokat intézetünk mindenkor átvesz és jó árat fizet értük.

Bekötési táblák „A Természet“-hez, valamint külön a „Halászat“-hoz is világos- és sötétzöld színben megrendelhetők intézetünkben. Darabjuk — igen szép kiállításban — két korona.

„A TERMÉSZET“ szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Wesselényi Géza könyvnyomdájában, Budapest, II., Zsigmond-utca 11—15.